

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİK EĞİTİMİNDE ORFF ÖĞRETİSİNE DAYALI MÜZİK ETKİNLİKLERİNİN UYGULAMA OKULLARINDAKİ ÇALIŞMALARA YANSIMALARI

Dr. Esin Uçal CANAKAY, Dokuz Eylül Üniversitesi

1. Giriş

Eğitim sistemimizin ilk ve en önemli basamağı olan Okul öncesi eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalları, Eğitim Fakülteleri bünyesinde yer alan en önemli alanlardan biridir. Bu bilim dalının programı, eğitim sistemimizin hedeflediği toplumsal gelişmeye büyük katkı sağlayacak yaratıcı insan profilinin yetiştirilmesine temel oluşturacak tüm yeterlikleri okul öncesi öğretmen adaylarına kazandıracak nitelikte olmalıdır.

Okul Öncesi Eğitimi Lisans programı içerisinde müzik eğitime yönelik derslerin önemi tartışılmaz bir gerçektir. Çünkü okul öncesi eğitimde çocukların tüm etkinliklerinde müzik yer almaktadır. Çocukların uyku ve beslenme saatlerinde, özel günlerde, serbest zaman etkinliklerinde, dil etkinliklerinde, dramatizasyonlarda, oyun ve danslarda çocuklar müzikle iç içedir (Temiz, 2006). Bu durum, okul öncesi öğretmen adaylarının nitelikli bir müzik eğitiminden geçmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Okul Öncesi Eğitimi lisans programı içerisinde müzik eğitimi 5. ve 6. yarıyılta zorunlu ders ve bazı üniversitelerde 8. yarıyılta seçmeli bir ders olmak üzere toplam 3 yarıyılta verilmektedir. Müzik eğitime yönelik dersler 3. yıl Müzik Eğitimi I ve Müzik Eğitimi II başlığı altında yapılmaktadır. Öğretmen adaylarının çocuklara nitelikli müzik eğitimi verebilecek düzeye ulaşabilmeleri için bu iki yarıyıllık kısıtlı süre içerisinde gerçekleştirilen Müzik Eğitimi derslerinin içerik bakımından zengin olması gerekmektedir.

Okul öncesi çağları çocuğun duyuşsal, bilişsel, fiziksel, sosyal, dil ve kişilik gelişiminin ilk basamaklarını kapsayan dönemdir. Müzik eğitimi bu dönemde çocuğun tüm gelişim alanlarının geliştirilmesine ve eğitim sistemimizin hedeflediği yaratıcı insan profilinin oluşturulmasına katkı sağlayacak önemli bir araçtır. Ancak birçok okul öncesi eğitim kurumlarında yıllardan beri müzik eğitimi öğretmeni taklit ederek şarkı söyleme anlayışıyla sürdürülmüştür. Bu anlayışla gerçekleştirilen müzik eğitiminin çocuğun tüm gelişim alanlarına ve yaratıcılığının geliştirilmesine yeterli katkı sağlayabilmesi pek de olanaklı değildir. Bu anlayış çerçevesinde şarkı söylemekten zevk alan öğrenciler şarkıya ka-

tilacak diğerleri ise bu süreyi yerlerinde oturarak geçireceklerdir. Öyleyse elimizde sihirli bir değnek olarak kullanabileceğimiz müziği çocuk gelişimi üzerinde etkili kılabilmek için ne yapmalıyız? Bu soruya en uygun yanıt, müzik eğitiminde kullanılan aktif öğrenme yaklaşımları içerisinde önemli bir yeri olan Orff öğretisinin içinde bulunabilir.

Orff öğretisi, bir müzik ve hareket eğitimi yaklaşımıdır. Orff öğretisi, çocuğun müziği okumadan ve yazmadan önce, müziği tüm bedeniyle hissedebilmesi ve yaratabilmesi gerektiği düşüncesi üzerine kurulmuştur.

Uluslararası literatürde Orff-Schulwerk olarak karşımıza çıkan bu öğrenme yaklaşımı, 1895-1982 yılları arasında yaşamış Alman besteci ve müzik eğitimcisi Carl Orff'un geliştirdiği müziksel anlatımın bütün yönlerini içeren bir müzik ve hareket eğitimidir. Orff-Schulwerk'in müzik eğitimi anlayışının temelinde elementer müzik eğitimi anlayışı vardır. Elementer müzik, çıkış noktası insan olan, en yalın, en temel, kendiliğinden oluşan müzik anlamını taşır. Müzik, insanın içinden geldiği gibidir. İçsel olarak duyulanan doğrudan dışa vurulup sese dönüştürülmesidir. Bu anlayış, öğretmeni taklit ederek şarkı söyleme anlayışının tamamıyla karşısındadır. Öğrencinin müziği kendi içinde hissetmesi içinden gelen müziğin dışa vurulması esastır.

Jungmair'e göre (2003) elementer müzik ve hareket eğitiminde öğretmen, öğrenen olur, kendi öğrencilerinden de öğrenir. Öğretmen gözlemcidir. Yaratıcı oyunları kurgular, bu oyunlarda oyuncu olarak yer alır, oyun içinde öğrencilerle birlikte keşfedileni ve yaratılanı yapılandırır ve öğrencilerini yaratıcı süreçlere yönlendirir. Çocuklar oynarken farkında olmadan şarkı söylerler. Onlar her şeyden önce sestten, gürültüden hoşlanırlar. Her küçük çocuk mutlu bir coşkuyla kendiliğinden müzik yapar. Ritmik hareket eden çocuk, her şeyle kendine özgü bir biçimde ve bütün vücudunu kullanarak, bağırarak, çağırarak içinden geldiği gibi müzik yapar. Jungmair'in Orff-Schulwerk'le ilgili belirttiği bu noktalar, okul öncesi dönem çocukları için müzik eğitiminin planlanmasında büyük ipuçları oluşturabilecek niteliktedir. Çünkü çocuklar, içlerinde düşsel bir dünya barındırırlar ve bu dünyayı oynadıkları her türlü oyunda dışa vururlar. Düşsel dünyalarındaki karakterler, oyunlarında vücut bulup canlanırlar. Çocuklar; tüm kızgınlıklarını, mutluluklarını, üzüntülerini, heyecanlarını, kısaca her türlü düşüncelerini oyunlarında sergilerler. Müzik eğitiminin oyunla iç içe geçmesiyle, tüm duygu ve düşüncelerin müziksel anlatımı sağlanabilmektedir.

Müzik, oyun ve dansların yanı sıra doğaçlamalarda ve çocuğun kendisini daha iyi ifade etmesinde etkindir. Ritmik, ezgisel ve dans doğaçlamaları, müzikli dramatizasyonlar aynı zamanda çocuğun yeteneklerini, yaratıcı duygusunu keşfedip geliştirmesini sağlar. Keşfetme-doğaçlama-yaratma etkinliklerini oluşturan zincir, çağdaş eğitim anlayışının bir göstergesidir. Kolay çalınabilen, ses rengi açısından zengin çalgılar ritmik ve ezgisel doğaçlamalarda bir yandan kolaylık sağlarken, diğer yandan da çocuğa başarı duygusunu tattırır (Bilen ve diğer., 2009: 25).

Orff-Schulwerk'te ritm çalgılarının önemli yerinin olmasının nedenlerinden biri, bu çalgıların doğaçlamaya ve yaratıcılığa olanak tanımlarıdır. Her türlü çalışmada ritm çalgıları, eşlik çalgısı olarak kullanılabilmekte ve her yaş grubu tarafından rahatlıkla çalınabilmektedir.

Doğaçlama ve yaratıcılık, Orff-Schulwerk'in merkezini oluşturur. Özevin (2010), Orff-Schulwerk yaklaşımında yaşanan sürecin belirleyici özelliklerini "hayal gücünden, kendi olmaktan vazgeçmeden, kişiliğini bir bütün olarak harekete geçirerek keşfetme, yaratma ve öğrenme sevincini sürdürmek ve geliştirmek" şeklinde açıklamış ve Orff-Schulwerk anlayışıyla gerçekleştirilen derslerde öne çıkan noktaları şöyle sıralamıştır:

- Konuşma
- Hareket
- Dans
- Müzik
- Beden Perküsyonu
- Çalgılar
- Oyun
- Keşfetme
- Doğaçlama
- Farklı disiplinlerden yararlanma
- Sosyal etkileşim
- Birlikte ve birbirinde öğrenme
- Ürünün değil sürecin önemi

Kugler (2003) ise, Orff-Schulwerk’in uygulanasında önemli olan noktaları şu şekilde özetlemiştir:

- Müziğin ritmi hareketin ritminden çıkmalıdır.
- Konuşmak, seslenmek, şarkı söylemek, mırıldanmak, ses heceleri söylemek gibi vokal etkinliklerden ezgiler geliştirilir ve ancak bundan sonra çalgılara geçilir.
- Beden perküsyonundan çalgı müziğine geçilir.
- Müzik yapmak nota yazmaktan önce gelir.

Yukarıda sayılan etkinlikler incelendiğinde Orff-Schulwerk’in, her çocuğun yetenek düzeyine ve öğrenme biçimine hitap edebildiği göze çarpmaktadır. Çünkü Orff-Schulwerk anlayışının benimsendiği derslerde birçok alanda ve her düzeyde yapılabilecek etkinlik bulunmaktadır. Orff-Schulwerk’te tüm etkinlikler grup sürecinde gerçekleştirilmekte ve grup içinde her çocuğun kendi ilgi alanı ve yetenek düzeyinde yapabileceği bir etkinlik bulunmaktadır. Orff-Schulwerk, okul öncesi çocuklarının devimsel gelişim özellikleriyle de uyum göstermektedir. Okul öncesi çocukları ilgilerini çeken bir etkinlik yapmadıkça uzun süre bir yerde oturamazlar. Çocuklar, koşmak, atlamak, tırmanmak, kaymak, sürünmek ihtiyacındadırlar (Senemoğlu, 2010: 25). Orff-Schulwerk içinde yer alan dans, oyun, dramatizasyon, beden perküsyonu gibi etkinlikler çocukların hareket etme isteklerini karşılayabilmektedir. Ancak yalnızca öğretmenin söylediği şarkıların oturdukları yerden tekrar edilmesi onların sıkılmasına neden olacak ve belki de bir süre sonra hareket etme yönelimlerinden dolayı şarkı söylemeyi bırakıp, yerlerinden kalkıp başka şeylerle ilgilenmeye başlayacaklardır. Yani şarkı söyleme etkinliği ile sınırlı tutulan müzik etkinliği de amacına ulaşmadan sonlandırılmak zorunda olacaktır.

Koçak (2003), kendi yaratıcı gücünü tanıyıp üretken olarak kullanabilmenin, müzik ve hareketi bir dışavurum yolu olarak benimsemenin, müzik ve dansın keyif veren, mutlu eden yönünü keşfet-

menin çocukların yaşamına zenginlik katacağını ifade etmektedir. Bu ifadesini Carl Orff'un "müzik ve hareket eğitiminde söz konusu edilen sadece müzik eğitimi değildir; amaç insanın yetiştirilmesidir" sözleriyle desteklemektedir (Jungmair, 1992: 246).

Öğretmen adayları mesleki açıdan yeterli donanımla mezun olup göreve başladıklarında, özgüvenli, yaratıcı bireyler yetiştirebilmek için öğrencilerine özgür öğrenme ortamları sunmalıdırlar. Öğrencilerin hareket etmelerine, dans etmelerine, yaratıcı etkinlikler yapmalarına olanak tanıyacak özgür öğrenme ortamları hazırlayabilecek yeterlikte olmalıdırlar. Okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilik yaşantılarında edindikleri bilgi ve becerilerin kalıcı olabilmesi, bu bilgi ve becerilerini meslek yaşantılarına taşıyabilmeleri de yine kullanılan öğretim yöntem ve yaklaşımları ile ilişkilidir. Tüm bunların gerçekleştirilebilmesi için Orff-Schulwerk okul öncesi öğretmenleri için büyük bir kazanımdır.

Yurtiçinde ve yurtdışında eğitimin her düzeyinde Orff-Schulwerk'i konu alan, onun etkililiğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar Orff-Schulwerk'in şarkı söyleme ve müziksel işitme becerileri, çalgı performansı, tutum, motivasyon üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur (Persellin, 1999; Uçal, 2003; Bilen ve diğer, 2003, Bilen vd. 2003a; Bilen ve diğer, 2007; Şeker, 2005).

Bu araştırmada Orff-Schulwerk anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilen müzik etkinliklerinin okul öncesi öğretmen adayları tarafından değerlendirilmesi ve öğretmen adaylarının uygulama okullarında yaptıkları müzik etkinliklerine yansımalarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.Yöntem

Bu araştırmada 2009-2010 öğretim yılının bahar yarıyılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda seçmeli Okul Öncesi Eğitimde Müzik Etkinlikleri dersini alan öğrenciler üzerinde çalışılmıştır. Lisans programının 8. yarıyılında yer alan bu ders 14 hafta boyunca Orff-Schulwerk anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilen etkinliklerle sürdürülmüştür. Bir yarıyıl süren derslerin sonrasında 61 öğrenci arasından istekli olan 22 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır.

Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Açık uçlu sorulara dayalı olarak hazırlanan görüşme soruları üç uzmanın görüşü alınarak öğrencilere sunulmuştur. Görüşmeler sonrasında elde edilen veriler nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi yoluyla üç uzman tarafından incelenerek kodlanmıştır. Bu kodlamalar doğrultusunda belirlenen kategoriler, bu kategorilere uygun örnek cümleler ve bu cümlelerin kullanım sıklığı Bulgular ve Yorumlar bölümünde verilmiştir.

3. Bulgular ve Yorumlar

Araştırma kapsamında yer alan 22 öğrencinin görüşme formlarının incelenmesi sonucunda belirlenen kategoriler, bu kategorilere uygun örnek cümleler ve bu cümlelere benzer içerikte olan cümlelerin kullanım sıklığı Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Okul Öncesi Eğitimi anabilim Dalı Öğrencileri'nin Orff Öğretisine Dayalı Müzik Etkinliklerinin Uygulama Okullarındaki Çalışmalarına Yansımaları İle İlgili Görüşleri

Kategoriler	Örnek cümleler	f (Kullanım sıklığı)
1. Dersle ilgili beklenti	- Daha önceden müziğin bu kadar farklı tekniklerle öğretilebileceğini düşünmüyordum. Bu dönem müziğin şarkı öğretimi ve bir aletle şarkı çalmaktan farklı olduğunu öğrendim. - Müzik etkinlikleri dersinin adını görünce yine mi dedim. Çünkü aldığımız her müzik eğitimi dersinde notaları öğrenmeye çalışırdık ve sonunda öğrenemezdik ya da vuruşlara göre şarkıyı söylememiz istenirdi. Sesim kötü olduğu için bundan çekinirdim. Oysa bu yıl aldığımız müzik dersi beklenenden farklıydı gerçekten. Çocukların tamamen yaratıcılığını geliştirmeye dönük onların müziği ve benzeri faaliyetleri sevmelerini kolaylaştıran bir dersti. - Beden perküsyonu, dans, ritm tutma, hikaye canlandırma vb. birçok şey beni çok şaşırttı ve çok mutlu etti. Çok verimli bir dönem geçirdiğimi düşünüyorum hem mesleki yeterliliklerim adına hem de kendi adıma. Beklentilerimin çok çok üstünde bir dersti. - Sıradan bir müzik dersi olacağını düşünmüştüm. Ama ilk derse girdiğim andan itibaren bir şaşkınlık yaşadım. Üniversitede 4 yıl boyunca aldığımız derslere göre gerçekten “ders gibi ders” dediğim bir ders oldu.	22
2. Öğretmenin rolü	- Zaman zaman öğretmenimiz zaman zaman da dönüşümlü olarak bizler aktıftık. Etkinlikleri öğretmenimizle birlikte yapmak bizi daha çok istekli ve daha çok çaba göstererek yapmamızda etkili oldu. - Öğretmenimiz bizim yaratıcılığımızı engellemek için geri planda kaldı, sadece yol gösterdi. - Biz hep aktıftık ama öğretmenimizde sanki bir öğrenci gibi hevesli ve aktifti.	22
3. Etkinliklerin etkililiği	- Orff çalışmaları, dans, beden perküsyonu, ritm çalışmaları, hikaye seslendirme, drama vs. gibi etkinlikler gerçekleştirdik. Biliyoruz ki, aktif öğrenmede öğrenilenler kolay kolay unutulmuyor. Biz de bu derste öğrendiğimiz tüm bilgileri gelecekte kullanacağız. - Danslar, ritm çalışmaları, oyunlar, şarkılar, hikaye canlandırmaları, drama çalışmaları, hem kendimiz geliştik hem de bilmemiz gerekenlerden fazlasını öğrendik. - Müzik sadece notayla yapılmıyormuş, bazı simgeler kullanarak ritimler yaptık. ... Bir müzik sadece öğretilmez, bunun sonrasında onlarca farklı etkinlik yapılabilir. Bunlar hakkında bilgi ve fikir edindik. - Çok farklı grup çalışmalarının içerisinde yer aldım ve yaratıcılığımı destekleyecek birçok etkinlikler yaptık, aynı zamanda başka arkadaşlarımızın yapmış olduğu çok değişik etkinlikleri de gözlemleme fırsatımız oldu. Bu şekilde dağarcığımızın daha fazla geliştiğini düşünüyorum.	22
4. Uygulama okullarındaki etkinliklere yansımalar	- Orff çalışmaları ve müzik dersi etkinliklerimiz staj sınıfımızda fazla materyal gerektirmeden nasıl dolu dolu etkinlikler yaptırabileceğimizi öğrenmemize neden oldu. Mesela sadece bardaklarla bile çocukların çok seveceği etkinlikler yapmayı öğrendik. - Ritm ve müzik kulağı geliştiği için sadece şarkı öğretimi değil bunun yanında çeşitli ritm ve müzikli oyun çalışmaları da yaptırmama çok katkıda bulundu. Hatta fen öğretiminde bile kullandım. Vücudumuzdan çıkardığımız seslere göre organlarımızın yerini öğretmek daha kolay ve zevkliydi. - ... En güzel yanı, çocukların hemen öğrenebilmesiydi. Çocuklar yeni ,yaratıcı oyunlar oynadıklarında daha hevesli oluyorlar ve derse katılımları daha yüksek oluyor. - Bu ders kapsamında öğrendiğimiz bazı etkinlikleri sınıflarda uyguladığımızda öğrencilerin tekrar tekrar istemeleri zaten uygulamaların etkinliğinin göstergesiydi ve şunu çok iyi anladım ki yaramaz çocuk yoktur, çocukların dilinden konuşamayan öğretmen vardır. - En önemlisi müziğe karşı olumlu tutum geliştirmesini sağladık. - Çocuklar etkinlikleri çok sevdiler ve zevk alarak yaptılar ve tekrar tekrar yapmak istediler. Özellikle dans etkinliklerini çok sevdiler.	18
5. Yaratıcılık		
a. Öğretmen adayları açısından	- Dersin neredeyse tamamının yaratıcılığa dayalı olduğunu söyleyebilirim. Özgün dans, özgün müzik, özgün ritimler, özgün beden sesleri, özgün beden formları, özgün hikayeler, özgün canlandırmalar... - Artık materyallerle (asıl amacı müzik olmayan materyallerle) farklı sesler çıkararak ritim oluşturma, müzik aletlerini farklı sesleri temsil etmede kullanma gibi. - Seslerin sadece müzik aletlerinde olmayıp vücudumuzdan, doğadan, evimizdeki eşyalardan bile harika bir müzik grubu oluşturulabileceğini gördük. - Yaratıcılık eğitimin içinde verilmeden biz nasıl çocuklar yetiştireceğiz ki, yaratıcılığı kullanmanın en güzel yollarından birisi bence müzik çalışmaları. Bu fikrim bu dersi aldıktan sonra oluştu.	22
b. Çocuklar açısından	- Hikaye tamamlama, ritim oluşturma, dans oluşturma, uygulama okullarında bunları aynen uyguladık. - Önce ben rehberlik yaptım çocuklara ardından kendilerine özgü ritm ya da dans oluşturmalarını istedim. - Çocukların da fikirleri alındığından etkinliğe kendilerinden bir şeyler katmaları sağlandığından yaratıcılıklarını geliştirici yönde oluyor. - Müzik etkinliklerinden sonra bu şarkının dansının ortaya çıkarılması, hikaye sonrası etkinlikte hikayenin tamamlanması, hikayeye ad bulunması, bu hikayenin canlandırılması ve beden dilini kullanmaya yönelik çalışmalar yaptık.	17

6. Çalgı kullanımı a. Öğretmen adayları açısından	- Marakas, zil, agogo, ksilofon, dilimli davul, vurmali çalgılar gibi birçok çalgı kullandık. Bazı çalgıları ilk kez gördük. - Hepsinin ismini hatırlayamam belki ama en az yirmi adet çalgının nasıl kullanılacağını ve etkinliklerde nasıl yararlanılacağını öğrendik. - Genelde ritm çalgılarını kullandık ayrıca özgün müzik aletleri oluşturduk.	22
b. Çocuklar açısından	- Birçok müzik aleti olmasına rağmen hiçbirini kullanılmıyordu. Sayemizde çocuklar müzik aletleriyle tanıştı ve her gittiğimizde kullanmaya özen gösterdim. - Matematik etkinliklerinde de bu aletlerle sayıları birlikte öğretmiştik. - Neredeyse her gün ritm aletlerini kullanmaya çalışıyorum. Hikaye okurken duygu vermek için sesimdeki değişiklikleri desteklemesi için, drama etkinliklerinde, şarkı saatlerinde vs. - Normal çalgıları kullanmamız dışında atık materyallerle yaptığımız çalgıları da kullandık. Bu çalgılardan uygulama okullarında çocuklarımıza da yaptırabiliriz. Bu onların çok hoşuna gidecektir.	13
7. Öğretmenlik mesleğine yansımalar	- Bu derste meslek hayatımda kullanabileceğim teknikleri öğrenme fırsatı yakaladım. En önemlisi Orff'la tanıştım. O yüzden bu dersi almış olmaktan çok mutluyum. - Ritm, dans, yaratıcılık, işbirliği gibi birçok kavramı da işin içine katarak benim için yeni bir kavram öğrendim. Mesleğim için üniversitede gördüğüm en verimli ders oldu. - Müziği hayatı içinde, çocuklara daha kalıcı yaşantılarla vermem gerektiğini öğrendim. Öncelikle çocuklara kendi vücudu, çevresindeki nesnelerden yararlanarak ritm duygusu kazandırmanın önemini anladım.... Böyle çalışmalarla müzik çalışmalarını salt şarkı öğretimi olarak daha geniş bir alanda daha iyi gerçekleştirilebilecektir. - Biz basmakalıp bilgilerle ve şarkı ezberletmenin müzik eğitimi olduğunu öğrenerek bugüne kadar geldik. Bu derste bambaşka bir tablo önümüze geldi. Oyunlar oynayarak, dans ederek de müzik eğitimi yapılabileceğini ve müzik eğitiminin ne denli gerekli bir şey olduğunu anladım. - Müzik alanında çocuklarımıza yeterli olamayacağımı düşünüyordum. Müzik dersine bir türlü ısınamamıştım. Bu dönemki müzik etkinlikleri dersi bana pek çok şey kazandırdı. Kendime olan güvenim geldi. Yapılacak çok şey varmış. Çok mutluyum. - Öğrencilere bir şarkı sözünü ezberletmek ya da melodisini öğretmek ezberden, kolaya kaçmaktan ibaret bence. Kendi ufkum bu etkinliklerle nasıl açıldıysa öğrencilerimin de ufkunu açabilirim diye düşünüyorum. Artık çok boyutlu düşünüyorum ve kitaplara ihtiyacım olsa bile sadece onlara bağlı kalmayacağım. Eğer bunu yaparsam öğrencilerim de hayatı boyunca ezberci, bağımlı bireyler olarak yaşar. - Artık her alanın içine müzik etkinlikleri yerleştirebilirim ya da müziğin içine her alanı... Birçok eşleştirme yapabilirim. Duygular-müzik, fen bilgisi-müzik, zıt kavramlar-müzik, işbirliği-müzik, mimikler-müzik... bunlar sonsuza dek gidebilir.	22
8. Dersin program içindeki yeri ve önemi	- Diğer derslerimizde de yaratıcılığımızı son sınırlarına kadar zorladığımız oldu ama müzik etkinlikleri dersiyle bir tutmam onları. Diğer derslerde geçmek için zorladık kendimizi. Keşke müzik etkinlikleri dersimiz gibi uygulamalı dersler ağırlıkta olsaydı programımızda. Çünkü gelecekte bize teorik bilgiden daha çok bunlar yararlı olacaktır. - 4 yılda aldığım neredeyse bütün derslerden daha etkili oldu. Çünkü kuramların ve yazının ötesinde yaşantı fırsatı tanındı. Ayrıca aktif öğrenme adı altında konuların dağıtılıp, filanca hafta sunum yapacağsın gibi uygulamalardan çok daha etkili oldu. Böyle verimli olan dersin son yıla bırakılmaması gerektiğini ve hem ders sayısı olarak da yetersiz olduğunu düşünüyorum. Uygulamalı olarak işlenmesi gereken derslere giren öğretim elemanlarının bu tür etkinlikler kullanmasının yetiştirilecek öğretmen kalitesi açısından büyük önem taşıdığını düşünüyorum. - Öteki derslerde de sözüm ona aktiftik! Bu konuyu öğrenin, bilin, bulun... gibi yönlendirmeler vardı. Ama bu derste aktif eğitimin ne olduğunu anladım. İşimize yaramayacağımı düşündüğüm başka birçok ders yerine müzik dersini daha uzun işleyebildik.	22

Tablo 1’de yer alan dersle ilgili beklentilerin karşılanması ile ilgili kategoride öğrencilerin tamamının beklentilerinin çok üzerinde bir dersle karşılaştıklarını belirttikleri dikkati çekmektedir. Öğrenciler, daha önce yaptıkları müzik dersleri gibi şarkı söyleme ve çalgı çalma etkinlikleriyle karşılaşacaklarını düşünmüş ancak derste yapılan etkinliklerle müzik dersine karşı bakış açılarının değiştiğini belirtmişlerdir. Bir öğrencinin “ders gibi ders” ifadesi çarpıcı bir örnektir.

Öğretmenin rolü ile ilgili ikinci kategoride tüm öğrenciler öğretmeni öğrenme sürecinde yol gösterici bir rehber olarak tanıtmışlardır. Ayrıca öğretmenin tüm etkinliklerde istekli olarak yer aldığı da önemle vurgulanmıştır.

Müzik etkinliklerinin değerlendirilmesi ile ilgili kategoride yer alan cümleler dans, beden perküsyonu, ritm çalışmaları, hikaye seslendirme, dramatizasyon gibi etkinliklerin onları çok geliştirdiği ve kolay kolay unutulmayacağı yönündedir. Öğrencilerin tamamı bu görüş doğrultusunda birleşmişlerdir.

Müzik etkinliklerinin uygulama okullarındaki etkinliklere yansımalarına ilişkin dördüncü kategoride öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (n= 18) derslerde edindikleri bilgi ve becerilerini uygulama okullarında gerçekleştirdikleri etkinliklere yansıtabildiklerini ifade etmişlerdir. Yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin çok istekli olduklarını, kolay öğrenebildiklerini ve tekrar yapmak istediklerini dile getirmişlerdir.

Yaratıcılıkla ilgili beşinci kategoride öğrencilerin tamamının yapılan tüm etkinliklerin yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik olduğunu belirttikleri görülmektedir. Ayrıca yapılan etkinliklerin çocukların yaratıcılıklarını geliştirmesiyle ilgili olarak büyük bir çoğunluğun (n= 17) olumlu yönde yanıtlar verdiği, gittikleri uygulama okullarında çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesine yönelik yaptıkları çalışmaların olumlu sonuçlar verdiği anlaşılmaktadır.

Çalgı kullanımına yönelik altıncı kategoride öğrencilerin tamamı çok fazla sayıda çalgı ismi vermiş ve bunların ne gibi çalışmalarda kullanılabileceklerini de öğrendiklerini dile getirmişlerdir. 22 öğretmenin 13’ü uygulama okullarında sınırlı sayıda bulunan çalgılara yaptıkları etkinliklerde sıklıkla yer verdiklerini ve çocukların bundan çok mutlu olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlik mesleğine yansımalarla ilgili yedinci kategorideki bütün cümleler öğrencilerin ufkunun genişlediği, kendilerine olan güven duygusunun geliştiği, birçok öğretim tekniği edindikleri, bunları meslek yaşantılarında kolaylıkla uygulayabileceklerine inandıkları ve bunlardan dolayı kendilerini çok mutlu hissettikleri ile ilgilidir.

Sekizinci kategoride 22 öğrencinin tamamı bu dersi 4 yıllık eğitimleri boyunca yaratıcılıklarının en çok geliştiğini hissettikleri, aktif öğrenmenin tam anlamıyla uygulandığı, diğer derslere göre daha etkili ve daha verimli olan ders olarak nitelendirmişler ve programlarında bu derse daha uzun süreli yer verilmesi görüşlerini dile getirmişlerdir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğrencilerin önceki uygulamalarda olduğu gibi şarkı söyleme ve çalgı çalmaktan öteye geçmeyecek bir müzik dersi bekledikleri ancak Orff-Schulwerk içerisinde yer alan etkinliklerle karşılaştıklarında bu dersin beklentilerinin çok üzerine geçtiği görülmektedir. Öğrencilerin bu dersin beklentilerinin çok üzerinde olduğunu düşünmelerinin nedeni farklı öğrenme teknikleri içerisinde müziğin kullanılabildiğini görmeleridir. Örnek cümleler arasında yer alan “ders gibi ders” ifadesinin kullanılan öğrenme yaklaşımlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrenciler, derslerde öğretmenin öğrenme süreci içinde bir yol gösterici olarak yer aldığını ve istekli olarak etkinliklere katıldığını vurgulamışlardır. Böyle bir öğretmen modeli geleneksel öğretim yöntemleri içinde yer alan bir öğretmen modelinden çok uzaktır. Bu öğretmen modeli aktif öğrenme yaklaşımları içerisinde olması gereken öğretmen modelidir. Öğrenciler, öğretmenin onlara dikte ettirdiği bilgileri ezberlemek zorunda değildir. Onlar öğretmenin sunduğu küçük ipuçlarıyla müziğin içinden keşfederek bilgiye ulaşırlar. Ayrıca Orff-Schulwerk’te yer alan etkinlikler öğretmenin de aktif katılımını sağladığından, böyle bir öğrenme ortamı öğretmen için de mesleki bir zorunluluk olmaktan çıkıp eğlenceli bir sınıf atmosferine dönüştüğü için öğretmenler de tüm etkinliklere istekle katılmaktadırlar. Bu durum, öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bırakmakta ve onların derse olan motivasyonlarını arttırdığı gözlemlenmektedir.

Öğrencilerin tamamı Orff-Schulwerk içinde gerçekleştirilen etkinliklerle öğrenmelerinin kalıcı olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin sandalyelerinde oturup yalnızca öğretmeni dinleyerek ve anlatılanları not ederek gerçekleştirilen bir müzik eğitiminden müziğin içinde olarak, müziği hissederek, müziği yaşayarak gerçekleştirilen müzik eğitimi sürecinde öğrencilerin kendi müzik potansiyellerini keşfederek onu geliştirebileceği ve edinilen bilgi ve becerilerin ancak bu şekilde kalıcı olabileceği çok açıktır.

Orff-Schulwerk ile gerçekleştirilen müzik etkinlikleri, uygulama okullarındaki çalışmalarda öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (n= 18) tarafından etkili olarak kullanılabilmektedir. Yaptıkları çalışmalarda çocuklarla birlikte çok keyifli dersler yaptıklarını, çocukların birçok etkinliği tekrarlamak istediklerini ve çocukların müziğe karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağladıklarını vurgulamışlardır. Bazı öğrencilerin ritm çalışmalarını farklı disiplinler (fen, matematik) içerisinde kullanabilecek yeterliğe gelmeleri ise çok önemli bir gelişmedir. Ayrıca 4 öğrenci benzer çalışmaları uygulama okullarında yapamamalarının nedenleri olarak dersleri yürütmelerine izin verilmemesini, 23 Nisan hazırlık çalışmalarından vakit kalmamasını, uygulama öğretmenlerinin kendi hazırladığı plana bağlı kalınmasını istemesini söyleyerek uygulamak istedikleri birçok şeyi uygulayamadıklarını üzüntüyle dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin tamamı Orff-Schulwerk'te yer alan özgün ritmik yapılar, özgün dans figürleri, özgün ezgiler oluşturma, atık materyallerden özgün çalgılar tasarlama, ritmik ve ezgisel doğaçlamalar, dramatizasyon çalışmaları gibi etkinliklerin yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik etkinlikler olduğunu belirtmişlerdir. Ders içinde gerçekleştirilen kendi yaratıcılıklarının gelişmesine yönelik bu etkinlikler 22 öğrencinin 17'si tarafından uygulama okullarındaki çocuklarla yapılan çalışmalara da yansıtılabilmektedir. Onlar da, gittikleri uygulama okullarında çocukların yaratıcılıklarını geliştirebilecek etkinlikler düzenlemiş ve bu yönde çalışmalar yapmışlardır. Diğer öğrenciler ise belirttikleri nedenlerden dolayı uygulama okullarında istedikleri yönde çalışmalar yapamadıkları için çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesi ile ilgili herhangi bir açıklama yapamamışlardır.

Çalgı kullanımı ile ilgili kategoride 22 öğrencinin tamamı Orff-Schulwerk içinde yer alan çok sayıdaki çalgıları kolaylıkları çalabildiklerini, ayrıca bu çalgıların yalnızca bir şarkıya eşlik edilmesi amacıyla değil örneğin bir hikayede geçen olayları seslendirirken de bu çalgılardan faydalanabileceklerini belirtmişlerdir. Akord sorunu olmayan bu çalgıların uzun müzik geçmişleri olmayan kişilerce bile rahatlıkla çalınabilmesi, Okul Öncesi öğretmeni olacak bu öğrencilerin müzik etkinliklerinde kullanabilecekleri çalgı seçimi açısından önemli tercih nedenleridir. Bir çalgıda doğaçlama yapabilmek çok üst düzeyde müzikal birikim ve beceri gerektirirken, Orff-Schulwerk'te kullanılan ritmik ve ezgisel çalgıların kolay çalınabilme özelliğinden dolayı öğrenciler rahatlıkla doğaçlama çalışmalarına katılabilmektedirler. Öğrenciler yaptıkları bu çalışmalardan keyif almakta ve çalgı çalabildiklerini gördüklerinde başarmış olmanın verdiği hazzı tüm etkinliklere taşıyabilmektedirler.

Gittikleri uygulama okullarında çalgı bulunmaması nedeniyle çocuklara çalgı çaldıramadıklarını belirten öğrencilerin dışında kalan 13 öğrenci ise hemen hemen her etkinlikte çalgılara yer verdiklerini, matematik çalışmasının içinde bile çalgıları kullanabildiklerini söylemişlerdir. Bu sonuç, Orff-Schulwerk'te yer alan çalgıların okul öncesi dönem çocukları tarafından da rahatlıkla çalınabildiğini göstermektedir.

Orff-Schulwerk ile gerçekleştirilen müzik etkinlikleri, 22 öğrencinin tamamının öğretmenlik mesleğine bakış açıları üzerinde olumlu etkiler bırakmıştır. Öğrenciler bu ders sayesinde müziğin salt şarkı öğretimi olmadığını, müziğin hayatın içinde, daha kalıcı yaşantılarla çocuklara verilmesi

gerektiğini anladıklarını açıklamışlardır. “Oyunlar oynayarak, dans ederek de müzik eğitimi yapılabileceğini” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler Orff-Schulwerk ile çocuklara kendi bedenlerinden çıkardıkları seslerle ritm duygusu kazandırmanın önemini kavramışlardır. Öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak kendilerine olan güven duyguları gelişmiştir. Bu kategoriye ilgili olan örnek cümlelere bakıldığında Orff-Schulwerk’in öğretmen yetiştirmeye katkıda bulunması açısından amacına ulaştığı söylenebilir.

Bu dersin lisans programı içerisindeki yeri ve öneminin değerlendirildiği kategori incelendiğinde öğrencilerin tamamının bu dersi en çok faydalandıkları ve en verimli gördükleri ders olarak nitelendirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Öğrencilerin bu yorumu, derslerde kullanılan yöntem ve yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır. Öğrenciler teorik bilgilerin yanı sıra yaparak-yaşayarak gerçekleştirilen öğrenmenin onlar için daha işe yarar nitelikte olduğunu vurgulamışlardır. Öğrenciler, daha önce yaptıkları müzik eğitimi derslerinde uygulamaya dayalı aktif öğrenme yaklaşımlarının kullanılmamasından dolayı bu dersi son yıllarında bir yarıyılık ders olarak düşünmüşlerdir ve bu nedenle de bu dersin son yıl olmaması ve süresinin daha uzun olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Bu araştırmanın sonuçları Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri ile yapılan başka bir çalışma ile benzerlik göstermektedir (Bilen ve diğer, 2003a). Bu çalışmada aktif öğrenme yöntem ve yaklaşımlarının kullanıldığı müzik eğitimi derslerinde öğretmenin grubun bir üyesi olarak öğrenmeyi kolaylaştıran bir rol üstlenmesinin, bilgiye keşfederek ulaşmanın, değişik materyal ve çalgıların kullanılmasının, doğaçlamalara ve danslara yer verilmesinin öğrenmeyi kolaylaştırarak zevkli bir öğrenme ortamı oluşturmasının öğrenmelerinin kalıcı olmasına yardımcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bir başka çalışmada, Orff-Schulwerk ile müzik dersi işlenen Okulöncesi Eğitimi Anabilim dalının 3. ve 4. sınıflarından oluşan 93 öğrencisi ile geleneksel öğretim yöntemleri ile müzik dersi işlenen Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalının 3. ve 4. sınıflarından oluşan 93 öğrencisine tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırma bulguları Okulöncesi Eğitim grubunun lehine müzik dersine ilişkin tutumlarında Sınıf Öğretmenliği grubuna göre anlamlı farklılıklar oluşturduğu yönünde çıkmıştır ($t=12.835$, $p<.005$). Bu çalışmada da Orff-Schulwerk’in etkililiği vurgulanmaktadır (Bilen ve diğer, 2003a).

Yukarıda yer alan sonuçlardan yola çıkılarak okul öncesi öğretmenleri yetiştiren kurumlar ve bu alanda çalışmakta olan araştırmacılar için şu öneriler getirilebilir:

1. Okul öncesi öğretmeni yetiştiren kurumlarda müzik eğitimi, salt nota ve çalgı öğretimi ile sınırlı kalmamalı, müzik eğitiminde kullanılan pek çok aktif öğrenme modellerine ve bunlar içerisinde önemli yeri olan Orff-Schulwerk’e yer verilmelidir.
2. Öğretim elemanları bilgi aktarma rolü yerine, öğretmen adaylarına rehber olma rolünü benimseyerek onlara bir model oluşturmalarıdır.
3. Okul öncesi çocuklarının yaratıcılıklarını geliştirmeleri beklenen öğretmen adaylarının müzik eğitimi derslerinde yaratıcı bir öğrenme süreci yaşamaları, bu derslerin gerçekleştirildiği dersliklerin bu süreç için uygun hale dönüştürülmesi sağlanmalıdır.
4. Okul öncesi öğretmen adaylarının derslerinde rahatlıkla kullanabilecekleri, öğrencilerine kolaylıkla çaldirabilecekleri birçok çalgıyı tanımaları ve şarkı söylerken çalgısıyla eşlik yapabilecek düzeye gelmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca öğretmen adaylarının bu çalgıları müzik eğitimi derslerinde yaratıcı süreç içerisinde de kullanabileceği etkinlikler düzenlenmelidir.

5. Ezbere dayalı bir eğitim yaklaşımıyla edinilen bilgilerin mesleki yaşantıya aktarılması olanaklı değildir. Ezberlenen bilgiler kısa sürede unutulur. Bu nedenle öğretmen adaylarının tüm müziksel yönlerinin geliştirilmesi, onların da kendilerindeki bu gelişmeleri hissederek müziksel etkinlikleri kolaylıkla yapabilecek düzeyde oldukları yönünde kendilerine güven duymaları sağlanmalıdır.

6. Uygulama okullarına giden öğretmen adaylarına etkinlikleri planlama ve uygulama fırsatı tanınmalıdır.

7. Nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama yöntemlerinden görüşme, fazla sayıda kişiye uygulaması uzun zaman alan bir yöntemdir. Bu nedenle bu araştırmada derslere katılan 61 öğrencinin tamamıyla görüşme yapılması mümkün olmamıştır. Ancak ölçek ya da anket uygulamada görüşme yöntemine göre daha fazla sayıda kişiye ulaşılması daha az zaman alacağından, bu tip ölçme araçlarıyla öğrencilerin tamamına ulaşılacak araştırmalar da yapılmalıdır.

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

KAYNAKLAR

- Bilen, S., Özevin, B., Uçal, E. (2003). Öğretmen Yetiştirmede Orff Öğretisi. Orff-Schulwerk Müzik ve Dans Pedagojisi Uluslararası Sempozyumu (16-18 Ocak 2003), İstanbul.
- Bilen, S., Uçal, E., Özevin, B. (2003a). Müzik Eğitimcisi Yetiştirmede Aktif Eğitimin Yeri ve Önemi. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu. (30-31 Ekim 2003) İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Bilen, S., Özevin, B., Uçal C. E. (2007). The Effects of Orff-Schulwerk on Music Education and Motivational Processes in Primary Education Music Lessons, *Im Dialogue-In Dialogue*. Ed. Haselbach-Grüner-Salmon. Sf: 102-119, Germany: Schott.
- Bilen, S., Özevin, B., Uçal C. E. (2009). Orff Destekli Etkinliklerle Müzik Eğitimi. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Jungmair, U.E. (2003). Orff-Schulwerk. Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi Temel İlkeler. Orff-Schulwerk Müzik ve Dans Pedagojisi Uluslararası Sempozyumu (16-18 Ocak 2003), İstanbul.
- Jungmair, U.E. (1992). Das Elementare. Zur Musik- und Bewegungserziehung im Sinne Carl Orffs. Mainz: Schott.
- Özevin, B. T. (2010). Orff-Schulwerk: Müzik ve Hareket Eğitimi. SCA Müzik Vakfı Dergisi, sf. 8-12, Haziran 2010.
- Senemoğlu, N. (2010). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya, Pegem Akademi, Ankara.
- Koçak, K.O. (2003). Türkiye’deki İlköğretim Okullarında Orff-Schulwerk Müzik ve Hareket Eğitimi İstanbul ALEV Özel İlköğretim Okulu Örneği. Orff-Schulwerk Müzik ve Dans Pedagojisi Uluslararası Sempozyumu (16-18 Ocak 2003), İstanbul.
- Kugler, M. (2003). Orff-Schulwerk’in Geçmişi. Orff-Schulwerk Müzik ve Dans Pedagojisi Uluslararası Sempozyumu (16-18 Ocak 2003), İstanbul.
- Persellin, D. C. (1999). The Effects of Orff-based Music Instruction on Spatial-Temporal Task Performance of Young Children, Texas Music Education Research, sf. 79-84.
- Şeker, S. S. (2005). 7-11 Yaş Grubunda Orff Öğretisi Destekli Keman Eğitiminde Başlangıç Metodu Oluşturulmasına İlişkin Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uçal, E. (2003). Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Orff Öğretisinin Müziksel Beceriler Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ